

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์มักมีความสงสัยและตั้งปัญหาถามตัวเองว่าพวกเขาเป็นใคร มาจากไหน และทำไมเขาจึงมีพฤติกรรมและวิถีชีวิตดังเช่นที่เป็นอยู่ ดูเหมือนว่าประวัติศาสตร์ของมนุษยชาตินั้นจะเป็นผลของความพยายามที่จะตอบปัญหาพื้นฐานเหล่านั้น มนุษย์ในสมัยโบราณมีความรู้และขีดความสามารถจำกัด เขาจึงไม่สามารถรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองและวัฒนธรรมของตน เพื่อให้อธิบายปัญหาและข้อสงสัยต่าง ๆ ได้ แต่มนุษย์ยอมหาทางออกให้กับตนเองเสมอและการหาทางออกให้กับปัญหาที่มนุษย์สงสัยแต่ไม่สามารถอธิบายได้นั้น มักจะออกมาในรูปแบบของความเชื่อและคติพื้นบ้านต่าง ๆ ที่กล่าวถึงต้นกำเนิดหรือตำนานแห่งบรรพบุรุษและประวัติความเป็นมาในอดีตของชนเผ่าตน

สังคมไทยในปัจจุบันมีสังคมแบบหลากหลาย มีคนหลากหลายเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ มีวัฒนธรรมประเพณีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันออกไปและปัจจุบันวิถีชีวิตของสังคมเมืองและสังคมชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ดังจะเห็นได้จากกลุ่มชนในแต่ละพื้นที่ของประเทศจะถูกเปลี่ยนแปลงไปจากรากฐานเดิม ซึ่งกลุ่มชนของเผ่าต่าง ๆ ดั้งเดิมจะมีประวัติศาสตร์ การสืบเชื้อสายและการยึดถือวัฒนธรรมแตกต่างไปจากกลุ่มชนที่เป็นเจ้าของถิ่น เช่น ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและการดำเนินชีวิต ดังที่ได้ศึกษาความเป็นมาของคนบ้านดงหรือชนชาวมอญ ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีภาษาและความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี ที่แตกต่างไปจากเจ้าของถิ่น ซึ่งชนกลุ่มนี้ได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่จังหวัดแพร่ ซึ่งเท่าที่สอบถามผู้รู้บางท่านได้สันนิษฐานว่าชาวบ้านดง กับชนเผ่าก่อหรืออีก่อ เป็นเผ่าเดียวกันแต่ตามหลักฐานมนุษยวิทยาและหลักฐานของชนชาวเขาในประเทศไทยระบุชัดเจนว่าอีก่อลี้ภัยมาจากพม่าเข้าสู่ประเทศไทยครั้งแรกไปถึง 100 ปี จึงเป็นไปได้ไม่ได้ว่าชาวบ้านดงกับก่อหรืออีก่อเป็นชนเผ่าเดียวกัน

ชาวบ้านดงก็เป็นชนเผ่าหนึ่ง ซึ่งสองชนเผ่านี้มีบางสิ่งบางอย่างคล้ายคลึงกัน ถ้าคิดว่าชาวบ้านดงเป็นก่อเมืองแพร่ ก็ต้องนับว่าเป็นก่อพวกแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยและมาตั้งถิ่นฐานยาวนานถึง 200 กว่าปี แต่ตามหลักฐานมนุษยวิทยาและหลักฐานของชนชาวเขาในประเทศไทยระบุชัดเจนว่า อีก่ออพยพลี้ภัยจากพม่าเข้าสู่ประเทศไทยครั้งแรกไม่ถึง 100 ปี จึงเป็นไปได้ที่

ชาวบ้านดงจะเป็นพวกก้อพวกแรกที่เข้าสู่ประเทศไทยและไม่ได้เป็นก้อเมืองแพร์ด้วย ส่วนที่ว่าชาวบ้านดงจะมีสายเลือดเดียวกับก้อหรือเป็นเผ่าย่อย ๆ อีกหรือไม่นั้น ยังให้คำตอบที่แน่ชัดไม่ได้ เพราะมีหลายอย่างที่ยังไม่ชัดเจน แต่ที่คนส่วนใหญ่คิดว่าชาวบ้านดงเป็นพวกเดียวกับก้อก็เพราะสันนิษฐาน ดังนี้

ประการแรก ภาษาชาวบ้านดงบางส่วนคล้ายคลึงกับภาษาก้อ ข้อนี้อาจสันนิษฐานได้ว่า ชาวบ้านดงกับก้อเคยอยู่ใกล้ชิดกันมาก่อนเมื่อครั้งมีถิ่นเดิมอยู่ที่มณฑลยูนนาน อาจจะทำให้ภาษาใกล้เคียงกันได้

ประการที่สอง สันนิษฐานกันว่าชาวบ้านดงเป็นชนกลุ่มย่อยๆ ของก้อที่แตกแขนงออกมา ซึ่งทั้งสองพวกนี้ก็สืบเชื้อสายจากชนชาติโลโล ซึ่งมีถิ่นฐานกำเนิดเดิมอยู่ที่แคว้นสิบสองปันนาแต่จากการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้นพบว่าพิธีกรรม การนับถือศาสนา การแต่งงาน และลักษณะชุมชนของชาวบ้านดงผิดแผกกับก้อ ไม่มีสิ่งใดแสดงให้เห็นถึงความเป็นชนเผ่าก้อเลย¹

ดังนั้น คณะผู้วิจัยมีความสนใจชนกลุ่มนี้ เพราะในปัจจุบันมีการแพร่กระจายนำเอาวัฒนธรรมของสังคมเมืองเข้าไปผสมผสานกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนตนเอง จึงทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงจากวัฒนธรรมดั้งเดิมมาเป็นวัฒนธรรมใหม่ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม และสภาพวิถีชีวิตของชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองจังหวัดแพร่

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 ศึกษาวิถีชีวิตของประชาชนบ้านดง(ชนมปี่) ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองจังหวัดแพร่ ด้านการปฏิบัติ

1.2.2 ศึกษาวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ

1.2.3 ศึกษาข้อปฏิบัติวัฒนธรรมที่เป็น ความเชื่อ จารีต

1.2.4 ศึกษาเบื้องหลังจารีต ความเชื่อที่อิงหลักทางพุทธศาสนา

¹ เจ้าอธิการนิยาม ปิยธัมโม และรักเกียรติ สารทอง. เอกสารเรียบเรียง ประวัติชนมปี่ วัดดงเหนือ มปท. หน้า 2 (เอกสารอัดสำเนา)

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้านดงในครั้งนี้ ทางคณะผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้านดงในด้าน

- 1.3.1 วิธีการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่
- 1.3.2 ด้านวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ

ขอบเขตพื้นที่

ศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรม หมู่บ้านดง หมู่ 4 และหมู่ที่ 8 ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชากรที่อาศัยในหมู่บ้านดงหมู่ 4 จำนวน 747 คน หมู่ที่ 8 จำนวน 485 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรในหมู่บ้านดง 2 หมู่บ้าน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จากการศึกษาเบื้องต้นจะพบว่าบุคคลที่มีส่วนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ความคิด ความเชื่อของชนบ้านดง เช่น เจ้าอาวาสวัดบ้านดงเหนือ, เจ้าอาวาสวัดบ้านดงใต้, เจ้าอาวาสวัดหนองแวม, ผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการ, อดีตครูที่เคยอยู่ที่โรงเรียนบ้านดง, ผู้เฒ่าผู้แก่ที่อยู่ในชุมชน เป็นต้น

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชนกลุ่มน้อยบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

1.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบ้านดง
- การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบ้านดงในด้านวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ความเป็นอยู่ ความคิดความเชื่อ
- การสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบ้านดงทางด้านวัฒนธรรมด้านวัตถุ ด้านความเป็นอยู่ ความคิดความเชื่อ

1.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

วิเคราะห์ สันเคราะห์ การสัมภาษณ์ , การสังเกตและการมีส่วนร่วม

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันมีการทำกิจกรรมร่วมกันมีผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านดง หมู่ที่ 4 และ 8 เขต ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

วัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความรู้และประสบการณ์ และสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ยึดมั่นในคุณธรรมและศีลธรรม เพื่อ แสดงออกถึงความเจริญในทุก ๆ ด้าน

ประเพณี หมายถึง ความประพฤติที่กลุ่มคนบ้านดงถือว่าเป็นแบบอย่างเดียวกันไม่ว่าจะเป็นความคิดความเชื่อ ศีลธรรม จารีตและประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน เป็นลักษณะเฉพาะของคนกลุ่มนั้น

ชนมปี (ชน-มะ-ปี) หมายถึง คำที่ใช้เรียกชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ที่บ้านดง หมู่ที่ 4 และ หมู่ที่ 8

ประชากร หมายถึง ประชากรที่อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านดงทั้ง หมู่ที่ 4 , 8 ซึ่งมีการจัดตั้งตามกฎหมายพระราชบัญญัติการปกครอง

ภาษา หมายความว่า ถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารในหมู่บ้าน

ความเชื่อ หมายความว่า ความศรัทธาหรือความคิดที่มีต่อจิตใจของชาวบ้านดง

ผู้เฒ่า หมายความว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้านดงหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 8 และมีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป

1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1.7.1 ผลจากการศึกษาจะทำให้รู้ถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อยบ้านดง ในด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ , วัฒนธรรมทางความคิดความเชื่อ จารีต ข้อปฏิบัติและเบื้องหลังของจารีตความเชื่อที่อิงหลักทางพุทธ

1.7.2 เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่